

Studiu teologic patristic și canonic al Sinaxei Naționale Ortodoxe Române

01 iunie 2017

În atenția:

Membrilor Sinodului Sfintei Biserici Ortodoxe Române

Decanilor, profesorilor și studenților Facultăților de Teologie Ortodoxă din România

Membrilor cinului monahal (ieromonahi, ierodiaconi, monahi și monahii)

și ai clerului bisericesc (preoți și diaconi)

Tuturor preoteselor ortodoxe și tuturor credincioșilor ortodocși români din țară și din diaspora

Iconomia și modul corect de aplicare al acesteia în Sfânta Taină a Botezului *de pr. Ioan Miron*

Introducere

Tema tratată în această lucrare nu este nouă, dar e de o importanță decisivă în iconomisirea corectă a Tainelor dumnezeiești, lăsate spre mântuirea celor care ne-au fost încredințați spre păstorire și pe care după datorie ar trebui să-i trecem dincolo de porțile Împărăției. Acest subiect a fost încă din zorii creștinismului scos la lumină și bine definit de Sfinții Apostoli și apoi de Sfinții Părinți. Motivul acestui studiu este simplu: “*iconomia*” nu mai este înțeleasă corect, din cele ce se observă în practica liturgică de azi, ci greșit; nu mai este percepută ca un “*cadru dumnezeiesc*” în care prin mila lui Dumnezeu anumite deficiențe și slăbiciuni ne sunt acceptate de Stăpânul Hristos, ci este percepută ca un punct inițial, din care purcedem apoi cu indiferență a săvârși Taina Botezului.

Un al doilea motiv al alegerii acestei teme este acela că Sfintei Taine a Botezului nu i se acordă importanța cuvenită, fiind tratată cu superficialitate, anumite aspecte esențiale fiind total ignorate, cei în cauză bazându-se pe *iconomia înțeleasă într-un mod special!*

La întocmirea acestei lucrări am folosit exclusiv predaniile Sfinților Apostoli, scrierile Sfinților Părinți pe această temă și tâlcuirile unor teologi de renume ale scrierilor acestora; lucrarea de față cuprinde în primul capitol o expunere personală a temei, capitolele următoare ocupându-se cu învățătura Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți cu privire la iconomie și la modul ei de întrebuițare în raport cu Sfânta Taină a Botezului.

Din lucrările de referință care au tratat această temă, într-un mod mai mult sau mai puțin amănunțit, amintim: *Didahia* sau *Învățătura celor doisprezece Apostoli* (pe care eu o consider ca una din lucrările de bază în ceea ce privește iconomia și modul corect de aplicare al ei în raport cu Taina Botezului), *Pidalionul* sau *Cârma Bisericii Ortodoxe*, care este culegerea de canoane întocmită de Sfântul Nicodim Aghioritul, cea mai completă și care se bucură de cea mai mare autoritate în Biserica Ortodoxă (cel puțin la nivel teoretic!?) și în cuprinsul căreia întâlnim nume mari, care au scris pe marginea acestei teme: Sfântul Ciprian al Cartaginei, Sfântul Vasile cel Mare, canoanele Sfinților Apostoli scrise de Sfântul Clement Romanul, scrieri care au până în ziua de astăzi valabilitate de canoane în Biserică, nu doar de simple păreri.

De asemenea amintim hotărârile Sfinților Părinți de la Sinoadele II și VI Ecumenice, care în canoanele 7 (Sinodul II) respectiv 95 (Sinodul VI), au adus lumină în ce privește iconomia și botezul. Amintim și pe Eustratie Argentis, unul dintre teologii de seamă ai Răsăritului, care a trăit în sec. al XVII-lea și care în lucrarea sa “*Manual*

*despre botez*¹ a ”stabilit hotărâtor și programatic cadrele teologice și canonice ale problemei”², apoi Neofit Kavsokalivitul (1713-1787), cu lucrarea sa *Compediul Sfintelor Canoane*, Atanasie Parios (1722-1813), *Că aceia ce se întorc de la latini trebuie ca fără tăgadă, neapărat și cu silință a fi botezați* și *Compediu al dumnezeieștilor dogme ale credinței* (Leipzig, 1806), Pr. Prof. Dr. Gheorghe Metallinos, profesor emerit și fost decan al Facultății de Teologie din Atena, cu lucrarea *Mărturisesc un botez*.

Lucrarea de față își propune să demonstreze printr-o analiză atentă faptul că iconomia în raport cu Taina Botezului este înțeleasă greșit în zilele noastre, faptele care rezultă din acest lucru nefiind deloc de neglijat.

1. Iconomia, pogorământul și scumpătatea

Este absolut necesar, pentru o înțelegere deplină a celor expuse în capitolele următoare, să definim corect trei cuvinte esențiale, în jurul cărora se structurează această lucrare: **iconomia, scumpătatea și pogorământul**.

Iconomia – cuvântul își are originea în verbul *a iconomisi*, care înseamnă *a întrebuința, a administra*, iar expresia: ”*iconomi ai tainelor dumnezeiești*” înseamnă administratori ai tainelor dumnezeiești, adică cei care săvârșesc Tainele. Însă acest lucru ei îl fac nu după a lor socotință, ci urmând învățăturilor lăsate de Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți, răspunzători fiind de iconomisirea acestora. Acesta este sensul gramatical simplu și curat. Pentru studiul de față sensul cuvântului se schimbă, cuvântul în cauză căpătând altă valoare, mult mai profundă, el definindu-se ca fiind ”**cadru dumnezeiesc**” în care Dumnezeu Însuși e iconomul tainei, fapt datorat unor neputințe sau necesități caracteristice nouă oamenilor.

Acesta este sensul corect de întrebuințare al acestui cuvânt cu privire la cele amintite. Când facem apel la iconomie, facem apel direct la mila lui Dumnezeu, cerând ajutor pentru neputința noastră. Este greșit a înțelege prin iconomie un mod mai puțin rigorist de a trata un anumit aspect, Sfinții Părinți când spun că au întrebuințat iconomia pentru cutare lucru, se referă la plinătatea actului în sine, cuvintele ”**prin iconomie**” neînsemnând nicidecum ”**prin îngăduință**”, ”*mai lăsăm de la noi*”, **ci prin iconomia Lui Dumnezeu, în cadrul dumnezeiesc al Proniei putem să săvârșim acestea, altfel ele neputând fi săvârșite în acest fel**.

Pogorământul – de la verbul *a pogorî* care înseamnă *a coborî, a lăsa mai jos*, deci pogorământ înseamnă coborâre. Ca act în sine **pogorământul** este unul din cele două criterii, alături de **scumpătate** (acrivie) prin prisma cărora în cadrul iconomiei sunt gestionate Tainele Bisericii lui Hristos Celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, și prin care se face o anumită concesie în detrimentul unui anumit canon, coborând pentru un anumit timp și anumite necesități sau nevoi **de importanță majoră, prin iconomia lui Dumnezeu**, coborând deci la un nivel mai accesibil celor în cauză cerințele acestuia (ale canonului). Cu alte cuvinte **pogorământul** este ”**organul executiv**” al **iconomiei**.

Scumpătatea – sau **acrivia** îi spunem mai nou, are înțelesul comun de *rigorism, intransigență*, fiind de fapt **starea naturală a lucrurilor** și nu așa cum este ea înțeleasă mai ales în timpurile de acum, ca un mod să zicem rigorist de a privi lucrurile. Nu! **Scumpătatea este canonul în sine**. Deci, este foarte greșit să spunem că am judecat un anume canon cu scumpătate, adică am adoptat exact atitudinea corectă în duhul căruia acel canon a fost pus.

Un anume canon nu poate fi iconomisit cu scumpătate, scumpătatea fiind însăși canonul, acesta putând fi iconomisit altfel doar prin **pogorământ**. S-a ajuns la forma pe care o folosim astăzi, formă care scoate din ecuație pogorământul, tocmai datorită faptului că atunci când a fost nevoie să se administreze un canon altfel de cum el a fost dat, adică literă cu literă, ceea ce cu alte cuvinte înseamnă scumpătate, s-a apelat la iconomie, astfel forma de derogare de la canon s-a adoptat ca fiind iconomia și nu pogorământul, care este actul în fapt prin care se împlinește iconomia.

Corect este să spunem că prin **iconomia** Lui, Dumnezeu facem un **pogorământ**, prin care noi deviem de la prevederile canonului, adică de la **scumpătate**, și doar pentru o anume neputință sau necesitate, nu așa după voia noastră, de frică sau din lenevie, invocând iconomia și inventând motive false. Este de reținut că **iconomia o face Dumnezeu** și doar în cadrul ei putem și noi a ne face pogorămintele, fără de care după cum se observă cădem sub greutatea scumpătății, **scumpătate cu care Sfânta Biserica s-a apărat de-a lungul veacurilor și până astăzi**.

¹ Pr. Prof. Dr. Gheorghe Metallinos, *Mărturisesc un botez*, Editura Evanghelismos, Bucuresti, 2011, p. 30.

² *Ibidem*, p. 30.

Atât de tare au fost denaturate înțelesurile acestor chestiuni încât cei care doresc să țină acestea așa cum au fost așezate, atenție: **DE CĂTRE SFINȚII APOSTOLI ȘI SFINȚII PĂRINȚI, URMAȘII ACESTORA**, sunt priviți ca niște căpcăuni cu un singur ochi, sălbatici care nu știu altceva decât să apeleze la Sfinții Părinți! Adică sunt percepuți ca făcând *exces de zel* în aceste chestiuni, de parcă acriviiții "*ăștia*" au cerut patru afundări ale unui Sfânt Botez! Nu, au cerut doar trei! Atât! Nu două, nu una, nu stropiri, nu turnări! Ci trei, simple și mântuitoare afundări!

Putem spune fără să greșim nici macar "*o iotă*" că și Hristos a privit lucrurile din prisma scumpătății, ca dovadă nu a zis: "**să nu furi mult**", ci a zis "**să nu furi**"! Atât! Nu a zis: "**să nu desfrânezi dacă poți**", a zis: "**să nu desfrânezi**" etc., nu prea încapă loc de pogorăminte aici, nu-i loc decât de acrivie, bineînțeles dacă noi vrem să ajungem la răsplată promisă de Hristos, adică mântuirea.

Este crucial a înțelege faptul că este o chestiune strict personală, la alegerea fiecăruia, dacă el vrea sau nu să se mântuiască, problema însă apare când mântuirea altora depinde de tine, ca slujitor, știut fiind faptul că tu poți foarte "*lesne*" a închide "*ușile Împărăției*" altora, neîmplinind cele predate de Sfinții Apostoli și de Sfinții Părinți. Mărturie pentru aceasta ne dă chiar Mântuitorul, zicând: "*vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că închideți Împărăția cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intrați, și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați.*" (**Matei 23, 13**)

În concluzie, trebuie reținut că:

1) **iconomia** este o stare de fapt dumnezeiască, care are început și sfârșit nefiind veșnică¹, care se invocă ca urmare a unei neputințe sau necesități; **pogorământul** este actul în sine de derogare de la un anumit canon, în virtutea **iconomiei**, iar **scumpătatea sau acrivia**, este canonul în sine, literă cu literă;

2) cei care fac anumite pogorăminte invocând **iconomia**, nu sunt de fapt "**ortodocșii cei buni**" care te acceptă și așa cu anumite neajunsuri, din "**dragoste mare**" făcând și inventând mereu iconomii și pogorăminte;

3) cei care privesc lucrurile cu **scumpătate** nu sunt ortodocși fanatici, fundamentalști, sunt doar mai atenți la cele așezate de Sfinții Apostoli și continuate de Sfinții Părinți la cele 7 Sinoade Ecumenice, și mai dispuși a îndeplini cele hotărâte de aceștia odată pentru totdeauna!

2. Botezul adevărat

Pornind de la titlul acestui capitol, care are drept fundament cuvântul Sfântului Pavel: "*Este un Domn, o credință, un botez*" (**Efeseni 4, 5**), deducem că **un singur botez este cel adevărat**, că **un Dumnezeu este cel adevărat** și că **o credință este cea adevărată**; rezultă că sunt și alte boteze și credințe, care nu pot fi acceptate ca adevărate. Faptul că de-a lungul istoriei oamenii au mai rătăcit calea și s-au închinat la dumnezei străini ne este bine cunoscut și exemplele sunt foarte multe în Sfânta Scriptură, noi vom menționa numai două, unul din Legea Veche și unul din Legea Nouă, care sunt foarte concludente, deoarece primul în ordine cronologică implică pe unul dintre cei mai mari prooroci ai Legii Celei Vechi, **Ilie Tesviteanul**, iar al doilea este dat de **Însuși Iisus Hristos**.

Cartea a III-a a Regilor, ne prezintă în capitolul 18 jertfa lui Ilie, jertfă care se face ca o demonstrație de forță, dacă putem spune așa, împotriva celor care se închinau la dumnezei străini și a preoților acestora, demonstrație care avea ca scop descoperirea Dumnezeului Celui Viu tuturor acestor rătăciți. Episodul este foarte cunoscut, de aceea nu o să insistăm decât asupra versetului 24, care zice așa: "*Apoi voi să chemați numele dumnezeului vostru, iar eu voi chema numele Domnului Dumnezeului meu. Și Dumnezeul care va răspunde cu foc, Acela este Dumnezeu. Și a răspuns tot poporul: "Bine ai grăit!"*" Știm ce a urmat și cum Sfântul Ilie a descoperit închinătorilor la idoli că ei se închină la alt dumnezeu decât Cel Adevărat.

Cel de-al doilea exemplu este expus de toate cele trei Evanghelii sinoptice: **Matei 24, 24; Luca 17, 24; Marcu 13, 22**. "*Se vor scula hristoși mincinoși și prooroci mincinoși și vor face semne și minuni ca să ducă în rătăcire, dacă se poate, pe cei aleși.*" (Marcu 13, 22). Nu insistăm asupra textului, de reținut este faptul că Însuși Mântuitorul atestă existența falșilor hristoși și a falșilor prooroci.

Referitor la falsa credință și la faptul că va fi o vreme când aceasta își va face simțită prezența, nu puteam să aleg altă "*trâmbiță a Duhului Sfânt*" decât cea care a fost poate cea mai activă în apărarea dreptei credințe și anume: Apostolul Pavel, iar textul de la **II Tim. 4, 3-4** este poate cel mai elocvent: "*Căci va veni o vreme când nu*

¹ Sfântul Nicodim Aghioritul, *Pidalion*, tipărit cu binecuvântarea P.S.Calinic al Argesului, Editura Credința Strămoșească, ediție îngrijită de Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, 2007, pp 90-91.

vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci, dornici să-și desfăteze auzul își vor grămădi învățători după poftele lor și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme.”

Textul este foarte clar, nu lasă loc de interpretări, ca atare nu insistăm asupra tâlcuirii acestuia, reținem doar faptul că însuși Apostolul Pavel dă mărturie despre **“învățătura sănătoasă”** ca adevăr de credință, punându-o în antiteză cu basmele către care se vor abate unii, fiindu-le greu să mai suporte cuvântul cel adevărat.

Pentru ce această miniapologie la cuvintele: *“Este un Domn, o credință, un botez”* și ce legătură au toate acestea cu tema noastră care ar trebui să se ocupe de iconomie în raport cu Taina Botezului, sunt întrebări care ar părea fi la o primă privire, îndreptățit puse. Însă această apologie are un rol bine definit: a aduce aminte că *“nici o iotă”* din Sfânta Scriptură nu este scrisă la întâmplare, *toată Scriptura fiind insuflată de Dumnezeu* (II Tim. 3, 16).

Lângă **“un Dumnezeu”, “o credință”,** Hristos Dumnezeu nostru, prin gura apostolului, a așezat și **“un botez”,** pe care îl dă ca și condiție de mântuire prin cuvintele de la Marcu 16, 16: **“Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui”**, așadar precum este adevărat că există doar **“un Dumnezeu”** și **“o credință”** adevărată, tot așa doar **“un botez”** este adevărat și prin urmare mântuitor; rezultă că este esențial, dacă vrem să dobândim mântuirea, a ne boteza cu botezul cel adevărat, nu cu altul, mergând pe principiul: *“este bine și așa”*, principiu care aici nu își are locul, miza fiind prea mare, anume: **mântuirea!**

Astfel, tot ceea ce s-a scris până acum ne dezvăluie importanța covârșitoare pe care **botezul cel adevărat o are în drumul către Împărăție** a fiecărui individ în parte, pogorământele de orice fel negăsindu-și locul aici, asta înțelegându-se foarte clar prin acel **“UN”** care ne indică faptul că atunci când este vorba de Dumnezeu, de credință și de botez nu încap pogorăminte. **Cu alte cuvinte, nu tot ce alții numesc botez este întradevăr botez și prin urmare mântuitor!**

Nu ne rămâne decât să identificăm botezul adevărat, deosebindu-l din multitudinea de alte pseudo-botezuri existente încă de dinainte de începutul erei creștine și până acum, și de așa-numitele *“spălări ritualice”*. Ne-am înșela amarnic crezând că botezul reprezintă o inovație a creștinilor, fiind un fenomen lipsit de istorie¹, nimic mai greșit, botezul sub diferite forme era cunoscut cu mult timp înainte, avându-și rădăcinile în băile și spălările rituale practicate de adepții religiilor antice.²

Astfel, avem ca exemplu purificările în fluviul Gange practicate în hinduism, îmbăierile în lacul sacru Karnak practicate în Egipt și multe altele, putem aminti chiar cultele lui Isis și Mithra care practicau printre altele o serie de spălări ritualice.³ Toate aceste ritualuri aveau un singur punct comun anume: apa, ca element purificator, element care le aseamănă într-o oarecare măsură exterioară cu ceea ce avea să fie botezul creștin.

Cea mai mare asemănare cu botezul cel adevărat o reprezintă practica botezului prozeliților, practică iudaică care pe lângă tăierea împrejur, cerea tuturor păgânilor care doreau să treacă la religia mozaică, să se supună unor băi cu caracter purificator, care constau într-o **spălare completă prin afundare**.⁴

Exemplul cel mai concludent al faptului că botezul era cunoscut încă de dinaintea venirii Mântuitorului ne este dezvăluit chiar de Sfânta Evanghelie care ne spune că Ioan *“propovăduia botezul pocăinței”* (Luca 3, 3) și că el boteza cu apă, dar că va veni după el: *“Cel ce vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc”* (Luca 3, 16) sau *“Dacă nu ești tu Hristosul, nici Ilie, nici Profetul, atunci de ce botezi?”* (Ioan 1, 25). Deci botezul era cunoscut dinainte sub diferite forme, întrebarea care se pune este: *“Botezul lui Ioan de unde a fost? Din cer sau de la oameni?”* (**Matei 21, 25**) sau cu alte cuvinte, este acesta botezul cel adevărat? Este acesta botezul cel mult așteptat, cel mântuitor?

Aceasta a fost întrebarea la care fariseii nu au știut să răspundă. Spre deosebire de ei noi avem răspunsul, pe care îl aflăm din **Faptele Apostolilor 19, 3-5**: *“Și el a zis: Deci în ce v-ați botezat? Ei au zis: În botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocăinței, spunând poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos. Și auzind ei, s-au botezat în numele Domnului Iisus.”* Botezul cel adevărat se deosebește de celelalte pseudo-botezuri prin însăși rădăcina sa, care este Hristos.

Apostolul însuși ne dezvăluie care este rădăcina botezului dătător de viață, aceasta venind ca și completare sau ca aducere aminte de cuvintele Mântuitorului: *“Drept aceea, mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.”* (**Matei 28, 19**)

¹ Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, *Botezul în tradiția patristică*, Sibiu, Editura Agnos, 2011, p. 13.

² Mircea Eliade, *Imagini și simboluri. Eseu despre simbolismul magico-religios* apud arhid. Prof. Univ. Dr. C. Voicu, *op.cit.*, p. 13.

³ Patricia Hidiroglu, *Apa divină și simbolistica ei. Eseu de antropologie religioasă* apud Arhid. Prof. Univ. Dr. C-tin Voicu, *op cit.*, p. 13.

⁴ Drd. Ioan Sauca, *Taina Sfântului Botez de-a lungul vremii*, I, p. 287 apud Arhid. Prof. Univ. Dr. C-tin Voicu, *op cit.*, p. 15.

Așadar, unicitatea botezului ca pecetluire a unei credințe unice și adevărate într-un Dumnezeu unic și adevărat nu poate fi dat decât de o **Biserică, care la rândul ei nu poate fi decât unică**. De altfel acest fapt îl atestă Însuși Mântuitorul, când spune clar: *”pe această piatra voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor putea birui”* (**Matei 16, 18**), observăm clar singularul *Biserica* folosit de Mântuitorul nostru.

Așadar, Biserica care poate da botezul dătător de viață, botezul cel adevărat, este Una. Știm cu toții care este această Biserică, deoarece își trage numele din însăși caracteristica fundamentală a credinței și învățaturii pe care o propovăduiește și anume credința cea **”dreapta”** adică **”orthos”** în grecește, cu alte cuvinte **Biserica Una, care dă botezul adevărat și care a fost întemeiată la Pogorârea Duhului Sfânt de Mântuitorul Iisus Hristos, este cea Ortodoxă, adică Dreptslăvitoare**.

Făcând o paranteză, trebuie să spun că am descoperit pleonasmе grave, pe care le folosim fără să ne dăm seama, iar folosindu-le mărturisim, mai mult sau mai puțin intenționat, împotriva Bisericii și implicit, împotriva lui Iisus Hristos. Cel mai mare pleonasm pe care noi îl folosim este: **”Biserica Ortodoxă”**, iar de-al doilea, la fel de mare și de păgubos, este **”creștin ortodox”**!

Amintim că botezul adevărat, dat de Biserica Dreptslăvitoare cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească în numele Sfintei Treimi, mai are o caracteristică esențială, predată nouă de Sfinții Apostoli și de Sfinții Părinți, pentru ca el să se poată numi **”adevărat”** și anume săvârșirea lui într-un singur fel, prin întreta afundare, câte una pentru fiecare persoană a Sfintei Treimi. Singura deviere admisă de la această învățătură fiind ceea ce se numește *Botezul de necesitate*, despre care vom vorbi mai pe larg în capitolul patru al prezentei lucrări.

Toate aceste precizări legate de unicitatea botezului ca mod de săvârșire, precum și ca sursă a provenienței sale au fost făcute cu scopul de a crea o imagine clară, a ceea ce ne-au fost predate de Sfinții Părinți ca numindu-se *botez ortodox*, acestea ajutându-ne să înțelegem mai bine economia în raport cu Taina Botezului.

Pentru a proba cele spuse, referitor la unicul mod de săvârșire al Sfântului Botez, prin întreta afundare, am ales scrierile Sfântului Dionisie Aeropagitul, pentru faptul că sunt cele mai vechi scrieri care explică în detaliu, atât practica sfintirii apei, cât și întreta afundare.

Sfântul Dionisie zice: *”Iar acela (ierarhul) făcând și aceasta îi cere mărturisirea întreită, apropiindu-l, îl binecuvântează prin punerea mâinilor. Și liturgii (diaconii) dezbrăcându-l complet, preoții aduc sfântul untdelemn al ungerii. Iar ierarhul începând ungeria prin întreită pecetluire îl predă pe acela preoților să îl ungă pe tot trupul, iar el se îndreaptă spre maica înfierii (cristelnița, conform scoliilor Sfântului Maxim Mărturisitorul) și sfințește apa acesteia prin trei invocări. Și curățind apa prin sfinte invocări și desăvârșind-o prin întreită turnare a preasfântului mir în chipul crucii, cântă odată cu turnările preasfinte ale mirului tot de atâtea ori cântarea sfântă luată din inspirația proorocilor celor stăpâniți de Dumnezeu. (Ps. 28, Glasul Domnului peste ape și Aliluia, Conf. Scoliiilor Sfântului Maxim Marturisitorul -n.n.). Apoi poruncește să fie adus bărbatul. Și după ce unul dintre preoți anunță numele aceluia și al nașului de pe lista pe care l-au scris, acela este adus de preoți spre apă, fiind condus spre mâna ierarhului. Iar ierarhul stând în picioare, în vreme ce preoții rostesc iarăși cu glas tare în fața ierarhului peste apă numele candidatului, îl scufundă de trei ori, pronunțând odată cu cele trei scufundări și scoateri din apă ale celui ce se desăvârșește, numele celor trei ipostasuri ale Fericirii dumnezeiești.”*¹

Puteam să încep argumentarea celor susținute cu alt autor, ale cărui scrieri nu sunt atât de contestate, cu Tertulian sau cu Sfântul Ciprian al Cartaginei, scrieri dovedite ca fiind ale lor și care mărturisesc încă din zorii creștinismului despre modul de săvârșire al Sfântului Botez. Am ales *”Corpusul Aeropagitic”*, tocmai datorită faptului că este contestat de unii în ceea ce privește autorul. Toți marii sfinți ai Bisericii care au scris după aceea au ținut cont de scrierile lui, fără însă să conteste autenticitatea lor, și aici dau dintre ei trei nume: Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Hrisostom. Despre acest aspect, a ceea ce a fost Sfântul Dionisie pentru cei de după el, inclusiv pentru acești Sfinți Trei Ierarhi, scrie foarte frumos Pr. Ioannis Romanidis în lucrarea sa: *”Teologia Patristică”*².

Ca și concluzie la acest capitol, care și-a propus să identifice Botezul cel Adevărat, mărturisim împreună cu Sfinții Părinți, că Sfântul Botez se săvârșește în numele Sfintei Treimi, doar în Biserica Cea Una și prin sfințiții slujitori (episcop sau preot), prin întreta afundare în apa sfințită a botezului, exceptând cazurile de necesitate.

¹ Sf. Dionisie Aeropagitul, *Opere Complete și Scoliiile Sf. Maxim Mărturisitorul*, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Ediție îngrijită de Constanța Costea, Editura Paideia, București, p. 75.

² Ioannis Romanidis, *passim*.

3. Învățătura celor doisprezece Apostoli despre botez. Cel mai corect mod de invocare al iconomiei

Acest capitol nu își propune a prezenta o istorie completă a ceea ce înseamnă “**Didahia**” sau “**Învățătura celor doisprezece apostoli**”, ci doar să scoată în evidență modul foarte clar în care Sfinții Apostoli au formulat învățătura cu privire la tema noastră, iconomia și modul corect de aplicare a acesteia în raport cu Sfânta Taină a Botezului. Cu toate acestea, un scurt istoric al acestei deosebit de importante scrieri se impune de la sine.

“**Didahia** a fost descoperită în 1873 de mitropolitul Filotei Vrienios în manuscrisul pergament nr. 446 din Biblioteca Sfântului Mormânt din Constantinopol, format mic 19x15,5 cm. Fiind proprietatea Patriarhiei de Ierusalim, a fost dus în 1887 la Ierusalim și depus în Biblioteca Patriarhiei, unde a fost înregistrat în catalog cu nr. 54.

Odată cu descoperirea textului Didahiei, teologii au mai descoperit că antichitatea creștină a cunoscut Didahia, a prețuit-o, socotindu-o chiar inspirată, a citit-o și a folosit-o, fără să-i spună numele, textual sau prelucrat. Timpul compunerii Didahiei este mijlocul secolului întâi, locul în care a apărut este Orientul, are 16 capitole și se poate împărți în patru părți distincte”¹. Este considerată “...documentul cel mai important al perioadei din imediata apropiere a Apostolilor și izvorul cel mai vechi al legislației bisericești, pe care îl avem”².

Această deosebită scriere de numai **210 rânduri**, în cap. VII ne prezintă cea mai scurtă, concisă și limpede învățătură despre cum trebuie să botezăm:

1. *”Cu privire la botez, așa să botezați: după ce ați spus mai înainte toate cele de mai sus, ”botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 19) în apă proaspătă.*
2. *Iar dacă n-ai apă proaspătă, botează în altă apă; iar dacă nu poți în apă rece, botează în apă caldă.*
3. *Dacă nu ai de ajuns nici una nici alta, toarnă pe cap de trei ori apă în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.*
4. *Înainte de botez să postească cel ce botează și cel botezat și alții câțiva, dacă pot. Poruncește, însă, ca cel ce are să se boteze să postească o zi sau două înainte.”*³

Acesta este textul învățăturii cu privire la modul de a boteza al Sfinților Apostoli, înfățișat în cel mai clar și limpede mod. Tot aici descoperim cum și când invocăm iconomia dumnezeiască. Ca atare, din text observăm că acesta este numerotat la începutul fiecărei propoziții, de unde deducem că acestea au fost înțelese ca hotărâri de urmat în ordinea stabilită, adică începând cu **1, continuând cu 2** ș.a.m.d.

La punctul **1**, Sfinții Apostoli ne arată cum să botezăm (cufundăm), zicem **să cufundăm** pentru că aceasta înseamnă a boteza, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, **ÎN** apă proaspătă, de unde trebuie să reținem că până și pentru limba noastră, care permite atât de multe înțelesuri, este o mare diferență între **ÎN** și **CU**. Este de prisos, chiar jenant și a explica aici din punct de vedere gramatical ceva de genul: **să cufundați cu apă proaspătă**. Revenind, din acest prim punct deslușim modul corect de săvârșire al botezului, punct de unde Sfinții Apostoli încep să ne descopere treptele invocării dumnezeieștii iconomii, prima notată cu **2**.

”**Dacă nu ai**”, adică dacă nu ai, nu dacă zici tu că nu ai; cea de a doua treaptă a dumnezeieștii iconomii: ”**dacă nu poți**”, în cadrul aceluiași aliniament **2**, și cea de a treia treapta, notată la aliniamentul **3** zice: ”**dacă nu ai de ajuns nici una nici alta, toarnă pe cap de trei ori...**”

Anunțăm în introducerea prezentei lucrări, că unul din motivele pentru care am ales această temă, este faptul că înțelegem greșit iconomia, iar în raport cu Sfânta Taină a Botezului, suntem de-a dreptul de neînțeleși. De ce spun asta? La punctul trei al *Didahiei* este descrisă o situație cu adevărat fără ieșire (“**dacă nu ai de ajuns nici una nici alta**”), iar *noi* (adică cei ce fac așa) ”ne mințim pe noi înșine și unii pe alții” dându-ne satanei, nebotezând pruncii, iar pentru asta, punem motivul culmea!..... învățăturile apostolilor, luate în spirit sectar, adică “decupate”, crezând probabil că Dumnezeu nu mai știe ce este în sufletul omului!

Într-adevăr, Dumnezeu are puterea și vede neputința noastră, drept urmare face iconomii unde neputința noastră impune acest lucru, însă, pentru aceasta trebuie cu adevărat “**să nu ai**”, “**să nu poți**” și “**să nu ai de ajuns nici una nici alta**”. Întrebarea care se pune este: **înțelegem noi lucrul acesta?**

¹ P.S.B. volumul 1, *Scrierile Părinților Apostolici*, tipărită cu binecuvântarea P.F. Părinte Iustinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, traducere, note și indici Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, pp19-20.

² *Ibidem*, p. 17.

³ *Ibidem*, p. 28.

În concluzie, este de subliniat faptul că la Dumnezeu totul este posibil, că Dumnezeu prin iconomia Sa poate să schimbe firea lucrurilor, dar la fel de adevărat este că ne-a lăsat și nouă câte ceva de făcut, iar noi nu mai vrem să facem, zicând că nu putem, cerând iconomie, acolo unde este lene sau frică. O să vedem, în capitolul următor că această iconomie care doar noi credem că se înfăptuiește, nu se înfăptuiește decât atunci când este întemeiată pe adevăr și doar pentru cazul în care pruncul sau adultul în cauză este în pericol de a pleca din această lume nebotezat. Și aceasta o spun Sfinții Părinți.

Ca atare, sărind peste punctele 1 și 2 ale Didahiei, este ca și cum am zice că Hristos S-a răstignit și după aceea S-a întrupat sau să luăm un alt exemplu, de pildă, am putea pune în Sfântul Potir bere, nu vin curat, că doar Dumnezeu prin iconomie, îl face vin. Nu prea sună bine, nu? Mântuirea e o împreună lucrare a omului cu Dumnezeu, iar lucrurile pe care Dumnezeu ni le-a lăsat a le împlini, trebuie să le împlinim, dacă vrem mântuirea.

IV. Botezul de necesitate

Botezul în sine este o necesitate pentru mântuirea fiecăruia, aceasta o știm cu toții de la Însuși Mântuitorul nostru, care ne spune prin gura apostolului Său iubit că: *"cine nu se va naște din apă și din Duh nu va intra în Împărăția Cerurilor"* (Ioan 3, 5), sau *"Cel ce va crede și se va boteza se va mântui"* (Marcu 16, 16), însă este o **mare diferență între botezul ca necesitate și botezul de necesitate**, ori aici se pare că majoritatea avem unele scăpări, făcând din botezul ca necesitate, un botez de necesitate. Acest joc de cuvinte nu este întâmplător și o să vedem pentru ce motiv.

În prima fază, să identificăm cazurile de necesitate, ca să ne putem face o imagine mai clară asupra a ceea ce urmează a fi spus. Am numit *"cazuri"* de necesitate cu plural, cu toate că este un singur caz, ca să zic așa, dar implică omul în două stadii de dezvoltare fizică și anume: prunc sau adult, iar cazul în sine unicul care se poate numi *"de necesitate"* este acela în care pruncul sau adultul în cauză este în pericol să moară nebotezat. Altă situație de urgență nu mai există.

Bineînțeles această situație poate fi întâlnită sub diferite forme, de exemplu: la maternitate se naște un prunc cu dizabilități și care ridică semne de întrebare din punct de vedere al supraviețuirii, sau la locul de muncă se întâmplă un accident în care este implicat un adult de altă credință și care, simțindu-și sfârșitul, cere botezul etc, lista ar putea continua la nesfârșit cu astfel de situații. Noi ne vom ocupa de primul caz mai în detaliu, deoarece este situația cel mai des întâlnită la noi, exemplul putând fi cu ușurință pliat pe toate celelalte cazuri.

Așadar când situația este de așa natură ca și în primul exemplu, când copilul se naște și este în pericol de moarte, se împlinește acel *"cadru dumnezeiesc"* de care vorbeam în capitolele precedente, pe care noi îl numim **iconomie**, și care permite moașei și chiar mamei în cazuri extreme, când nașterea se întâmplă în afara spitalului, permite ca acestea (mama sau moașa) să boteze copilul.

Canoanele sfinților spun: *"De va naște femeia și pruncul se primejduiește să moară, fiind de trei sau de cinci zile, pruncul adică să se boteze, dar altă femeie botezată și curată se cuvine a apleca pe prunc. Și maica lui nici se cuvine a intra acolo unde este pruncul, nici măcar a-l apuca în mâini, până ce desăvârșit se va curăți după 40 de zile, și va lua de la preot rugăciunea."*¹ Acest canon are o notă care zice *"Deci de are chip femeia ce a născut pe prunc, se cade a păzi rânduiala aceasta (adică dacă este posibil, "de are chip" – n.n.)."*

Așadar aflându-se în situația de mai sus, adică de necesitate când pruncul este în pericol de moarte, imediat după naștere sau după cinci zile etc, moașa sau mama, poate boteza copilul, cu ce are la îndemână, dacă nu îi toarnă pe cap de trei ori, rostind formula bineștiută, urmând învățaturii apostolilor și fiind întocmai cu aceasta. Până aici toate este clar. Problema este că de aici începe greul!

În situația prezentată mai sus, cadrul dumnezeiesții iconomii în care este acceptată mama sau moașa ca săvârșitor și turnarea sau stropirea în loc de cufundare se instaurează pentru cazul în care pruncul ar putea să moară și doar atunci se împlinește (rămâne așa) când acesta moare!!!

Să vedem ce ne zic Sfinții Părinți: *"...Asemenea se cade a se boteza și cei ce ar fi botezați de neierosit, formăluit însă cu minciuna că este iereu. Pe lângă aceștia și aceia ce s-ar fi botezat de om lumesc în vreme de primejdie, de nu ar muri ci ar trăi după aceasta. Fiindcă după Apostolescul acest 47, singuri Episcopii și prezbiterii au voie a boteza și nu lumenii. După 1 Canon al lui Vasilie, care zice, pe cei de către lumeni botezați îi*

¹ Sfântul Nicodim Aghioritul, *Pidalionul*, tipărit cu binec. P.S. Calinic al Argeșului, Editura Credința Strămoșească, Iași, 2007, p. 734.

botezăm. Că ceea ce se face în vreme de primejdie, și după întâmplare nu este lege în Biserică, după al 17 al 1 și al 2-lea. Se cade să adăugăm și aceasta.....că după al 80 al Cartaginei, 84 al Soborului 6 se cade a se boteza și copiii aceia care nici însuși știu de s-au botezat. Vezi și subânsemnarea celui 24 al Postnicului, pentru pruncul cel în primejdie botezat nu de iereu, că adică de va trăi să se boteze de iereu. Fiindcă și **Dionisie al Alexandriei pe un iudeu botezat de un mirean în vreme de boală ce îngrozea cu moartea l-a botezat pe el din început după ce s-a însănătoșit.**(...) Este însă socotința unora, că pruncii de mireni în primejdii botezați, se cade a se pomeni de vor muri împreună cu cei dreptslăvitori ca unii ce sunt în nădejde de a dobândi Dumnezeiasca milă.”¹

Aceasta este poziția Bisericii vis-a-vis de această problemă, deloc de neglijat, mai ales în situația în care noi urmăm părerile unor teologi, repet, părerile unor teologi contemporani care nu au nicio autoritate în Biserică, în sensul că de urmat este calea trasată de Biserică prin sfinții ei, nu părerile personale și gratuite ale unora. Ce s-a hotărât de către sfinți în Sinoadele Bisericii trebuie urmat ca reprezentând adevărul, nu ce crede unul și altul. Iată un exemplu: citam mai sus ce spun Sfinții Bisericii că trebuie să facem, atunci când este găsit un prunc, iar acesta nu poate da el însuși mărturie dacă a fost sau nu botezat, iar alți martori nu găsim să ateste botezul.

Și zic Sfinții Părinți (Sinodul VI Ecumenic, Canonul 84): *”Canoniceștilor legiuiri ale Părinților urmând, hotărâm și pentru prunci, de câte ori nu se află martori adevărați, care fără îndoială să zică că aceștia sunt botezați, și nici ei pentru nevârșnicia, nu vor putea a răspunde cu îndestularea pentru Sfințita Taină cea dată lor, fără de vreo sminteală a fi dator a se boteza aceștia. Ca nu cumva acest fel de îndoire să-i lipsească pe ei de curățirea cea de acest fel a sfințeniei.”*

Aceasta este hotărârea Sfinților Bisericii Dreptslăvitoare, peste care vine Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu fără absolut niciun temei, pentru că nu poate nimeni (cel puțin așa ar fi normal ca nimeni să nu poată sta împotriva unei hotărâri a unui Sinod Ecumenic), vine și declară următoarele în chestiunea în cauză pe care o numește de la sine sau de la nu știu cine *”botez condiționat”* și zice, repet fără temei patristic că se folosește formula: *”Dacă n-a fost botezat, botează-se...”*²

Sfinții zic, și am văzut mai sus că pruncul sau adultul botezat în caz de nevoie de mirean dacă trăiește, să se boteze **DINTRU ÎNCEPUT DE CĂTRE PREOT**, pr. prof. Voicu nu e de acord cu Sfinții Bisericii și îl citează pe dr. Nicodim Milaș, culmea într-o operă pe care o numește *Studii de Teologie Patristică*, împreună glăsuind contra Bisericii și zicând că: *”Dacă pruncul trăiește după botez, atunci preotul, fără să mai rostească cuvintele botează-se ...și fără să-l mai cufunde de trei ori în apă întregește ceremonialul botezului.”*³

Ca și concluzii ale acestui capitol, sunt de reținut, după Sfinții Părinți, următoarele:

1. În cazul botezului de necesitate, iconomia se împlinește doar atunci când cel pentru care a fost făcută moare după aceea, căci acesta este motivul pogorământului ce dă voie să ne abatem de la practica **bimilenară a Bisericii**;
2. În cazul în care acesta trăiește, botezul se face *”din început”* de către preot;
3. Părerile teologilor, fie ei și doctori în teologie, cu studii înalte la Sorbona și Vatican nu pot să contrazică pe **de Dumnezeu Purtătorii Părinți ai Bisericii. Ca atare, dacă Sfinții nu au zis să folosești altă formulă la botez, nu folosești altă formulă.**

V. Cui îi este iertat a boteza?

Acest capitol vine să întregească într-un fel cele spuse în rândurile de mai sus, este o completare firească a lor. Astfel, ne este foarte ușor să deducem răspunsul la întrebarea din titlu fie și numai cu cele auzite până acum. Prin urmare iertat sau îngăduit a boteza este după mărturia Sfinților Părinți, numai episcopilor și prezbiterilor⁴, în cazurile de normalitate, însă în cazurile de necesitate este iertat a boteza și pentru *”orice fel de om, numai creștin să fie”*⁵, deci botezat, *”pentru că altfel cum va da ceea ce el nu are?”* Toate acestea cu specificația că hotarul iconomiei este bine stabilit de către Sfinți, și nu trebuie surpat. De asemenea, este de prisos a aminti aici faptul că

¹ *Ibidem*, p. 93.

² Prof. Uni. Dr. Constantin Voicu, *Studii de teologie patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.

³ *Ibidem*, p. 427.

⁴ Sfântul Nicodim Aghioritul, *op.cit.*, p. 93.

⁵ *Ibidem*, p. 735.

se înțelege clar ce au vrut să zică Sfinții prin “creștin”, ca atare nu mai este cazul să apelăm încă odată la acele pleonasmе menționate mai sus.

Concluzii finale

Niciuna dintre Tainele predate nouă de Mântuitorul nostru nu au făcut să curgă atâta cerneală precum Sfânta Taină a Botezului și cu toate acestea nu conștientizăm nici pe departe importanța covârșitoare pe care o are ea, pentru fiecare dintre noi. Numim această Taină a Tainelor, taină de inițiere, ori nu este deloc așa, **Botezul nu este taină de inițiere**, prin care cel botezat intră în Biserică, cum greșit credem noi, Botezul este naștere din nou! Ființa întreagă se recrează la Botez, atât spiritual cât și fizic, se întâmplă lucruri în cristelniță care nu pot fi nicidecum cuprinse întru totul de mintea omenească, aici aș aminti cum veneau agarenii păgâni să-și boteze copiii la creștini, pentru ca să nu mai miroase și să nu se mai îmbolnăvească, și cufundați fiind aceștia în apa botezului nu mai miroseau trupurile lor urât ca și înainte de botez.

Prin Botez nu intrăm în Biserică, cum greșit ne exprimăm fără să ne gândim bine, **prin Botez ne naștem din Biserică**. Biserica întreagă ar trebui să nască fiecare prunc prin botezul cel adevărat, să treacă toată, slujitori și popor, aceste dureri ale facerii, nu separați unii de alții. Poate că așa ajutând cu rugăciunea pentru cel ce se naște din “apă și din duh”, putem altfel să-l primim când plin de patimi se întoarce la Biserica Mamă. Se mai zice că botezându-te ai devenit creștin, greșit, botezul îți asigură toate armele cu care poți lupta, pentru ca să devii cu adevărat creștin, **nu botezul te face pe deplin creștin, ci ceea ce faci tu după ce te naști din nou, ascultarea și împlinirea cuvântului lui Dumnezeu te face cu adevărat creștin**. Poate sună prea dur, dar câți nu suntem care doar am luat botezul, dar nu ne putem sub nicio formă numi creștini?

Avem grijă de toate, toate ni se par importante, dar când vine vorba de Sfântul Botez, este bine oricum, doar *Duhul suflă unde vrea*, nu? Am văzut că nu este tocmai așa din cele ce ne spun Sfinții, și asta ar trebui să ne reformeze concepția despre ce putem icoinomisi și ce nu, să fim mai responsabili acolo unde intră în joc mântuirea celor care depind de noi.

În altă ordine de idei, iconomia în Sfânta Taină a Botezului, are o singură formă, pe care am văzut-o în ultimele capitole ale acestei lucrări, este singura dată când orice formă de deviere de la **cufundările dătătoare de viață** se acceptă. Turnarea sau stropirea nu înlocuiește botezul decât atunci când sunt trecute conform predaniei Sfinților Apostoli acele trei trepte “dacă nu ai “, ”dacă nu poți”, “dacă nu ai îndeajuns”, de ce? Pentru că atunci ești într-adevăr îndreptățit să ceri de la Dumnezeu zicând că nu ai sau nu poți, când într-adevăr nu ai sau într-adevăr nu poți, altfel cazi sub osândă lipsindu-te și pe tine de Împărăție și nenorocind și pe altul.

**Acest studiu a fost aprobat în
Sinaxa Națională Ortodoxă din data de 1 iunie 2017 și este semnat,
alături de autorul lui, și de:**

Ieromonah Pamvo Jugănaru cu obștea

Ieromonah Xenofont

Pr. Claudiu Buză

Pr. Pop Daniel

Pr. Cojoacă Andrei

Pr. Ciprian-Ioan Staicu

Ieromonah Onisim Banu

Ieromonah Ghervasie

Pr. Ioan Ungureanu

Pr. Iovița Vasile

Preot Emanuel Oros

Monahul Chiriac

Teolog Silviu-Mihai Chirilă

Ieromonah Grigorie Sanda cu obștea

Ieromonah Andrei

Pr. Claudiu Vasile Maria

Pr. Mihai Cantor

Pr. Cosmin Tripon

Maicile Maria și Arsenia din Iași

și de toți ceilalți clerici, monahi, monahii și mireni prezenți, **fii și fiice ale Bisericii Ortodoxe Române, opozanți ai hotărârilor eretice ale adunării masonico-ecumeniste din Creta (iunie 2016)**